

Дипломатичні представники Ватикану йменуються нунціями або інтернунціями.

У 1889 р. було визнано міжнародну правосуб'єктність Мальтійського лицарського ордену. Він є суверенним утворенням, основна мета діяльності якого полягає у благодійності. Його місцем знаходження є Рим, але ні території, ні населення він не має. Мальтійський лицарський орден підтримує дипломатичні зв'язки з деякими державами та має своїх представників у міжнародних організаціях.

Державоподібні утворення відносяться до вторинних суб'єктів міжнародного права, але їх значення та статус не можна брати до уваги. В умовах загальної всесвітньої інтеграції залишається тільки дивуватися, як такі утворення змогли знайти своє місце в системі суб'єктів сучасного міжнародного права та мають свій договірно закріплений статус.

Бурчак М.М.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОМІРНУ ПОВЕДІНКУ

Особливістю міжнародного права є те, що норми міжнародного права не містять санкцій, але це не означає, що й не існує відповідальності за їх порушення.

Міжнародно-правова відповідальність — це юридичний обов'язок суб'єкта міжнародного права ліквідувати наслідки шкоди, заподіяної іншому суб'єкту міжнародного права, невиконанням або неналежним виконанням розпоряджень міжнародного права. Відповідальність передбачає винувату поведінку, але міжнародне право передбачає відповідальність не тільки за неправомірну поведінку держави, але й за правомірну діяльність. Такою, наприклад, є дія з дослідження і використання космічного простору. Запуск спутників або космічних кораблів — безумовно правомірна діяльність. Але її результатом може бути фізична (матеріальна) шкода, викликана неконтрольованим падінням космічного апарата на територію якої-небудь держави і руйнуванням її матеріальних об'єктів.

Відповідальність за правомірну діяльність з 1978 р. розглядалась Комісією з міжнародного права, спеціальними доповідачами якої, після численних обговорень, представлено Проект статей про відповідальність держав за шкідливі наслідки діянь, не заборонених міжнародним правом, але обговорення даної теми викликало цілу низку проблемних питань, що врешті привело до відкладення Проекту, який таки не був прийнятий.

Слід зазначити, що відповідальність за правомірні дії іноді називають абсолютною відповідальністю. Вона також характеризується певними особливостями.

Першою принципово важливою рисою відповідальності за правомірну діяльність є предмет діяльності — об'єкти підвищеної небезпеки. При завданні шкоди іншим державам цими об'єктами, держави-власники цих об'єктів мають нести відповідальність навіть у тих випадках, коли в їх діяльності не було складу міжнародного правопорушення.

Другою особливістю є підстави виникнення відповідальності: фактичною підставою для відповідальності за правомірну діяльність буде не діяння держави, а незалежна від неї подія, що призвела до заподіяння шкоди. Слід зауважити, що при цьому подія повинна кваліфікуватися як непереборна сила; завдана шкода повинна мати матеріальний характер; вимагається прямий зв'язок між діянням об'єкта підвищеної небезпеки та завданою матеріальною шкодою.

Третьою принципово важливою особливістю відповідальності за правомірну діяльність є її договірна природа: держава може нести відповідальність за правомірну діяльність виключно в тих випадках, коли висловлює на це явну, пряму і недвозначну шкоду, тобто вона передбачена певними угодами, переліком дій та обставин. На сьогодні існує досить достатня кількість договорів, які регулюють наведені вище обставини, а саме:

1. Конвенція про відшкодування збитків, заподіяних іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні (Рим, 1952 р.);

2. Конвенція про відповідальність щодо третіх осіб в галузі атомної енергетики (Париж, 1960);

3. Конвенція про відповідальність операторів ядерних суден (Париж, 1962 р.);

4. Конвенція про цивільну відповідальність за ядерні збитки (Відень, 1963 р.) та Додатковим протоколом до неї 1997 р.;

5. Конвенція про цивільну відповідальність за збитки, заподіяні забрудненням нафтою (Брюссель, 1969 р.);

6. Конвенція про додаткові відшкодування ядерних збитків (Відень, 1997 р.) тощо.

7. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами (Додаток до Резолюції ГА ООН від 29.11.1971 р.)

З наданих ознак та характеристик правомірних діянь можна зробити висновок, що на сьогодні у міжнародному праві не існує загальноєвропейського принципу щодо відшкодування будь-якої шкоди, завданої без порушення міжнародно-правових зобов'язань. Існуючі договори передбачають лише відповідальність за збитки, завдані джерелами підвищеної небезпеки.

Наявна і суперечна теорія, прихильники якої стверджують, що правомірна відповідальність не ґрунтується виключно на завданні збитків, а все ж таки настає за порушення міжнародного зобов'язання, яке передбачається відповідними угодами, тобто має місце міжнародне правопорушення. Але проаналізувавши вказані вище договори, можна спростувати дане твердження, адже норми відповідних угод не порушуються, бо вони прямо

передбачають ті випадки за які застосовується відшкодування шкоди, тобто має місце відповідальність за правомірні діяння.

Григорішин А.І.

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВИЗНАННЯ ДЕРЖАВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Наукове дослідження в рамках визначеної теми доцільно почати з аналізу терміна, який застосовується для характеристики реакції держави на факт утворення нового суб'єкта міжнародного права. В міжнародному праві його розуміють як спосіб творення звичаєвих норм, як форму погодження з юридичними фактами, ситуаціями, діями між державами. В цьому контексті визнання розуміють як односторонній, добровільний акт держави, в якому вона «прямо чи побічно заявляє про те, що розглядає іншу державу як суб'єкта міжнародного права і має намір підтримувати з нею офіційні відносини».

Проте сразу же виникає питання, чи можна вважати новоутворену державу рівноправним суб'єктом міжнародного права, якщо її не визнають інші держави і чи не ставиться обсяг її правосуб'єктності в пряму залежність від волевиявлення вже існуючих суб'єктів.

Якщо ми будемо схилитись до такої тези, то тим самим порушуються ряд міжнародних принципів, які констатують право націй та народів на своє самовизначення, в процес якого не повинні втручатись інші держави, право на не втручання у внутрішні справи вже створеної держави, тощо, з аналізу яких випливає, що утворення нової держави не можна ставити в залежність від волі чи бажання інших суб'єктів міжнародного права. На тлі таких невідповідностей і виникло дві протилежних теорії на проблему визнання держав: конститутивна та декларативна.

Згідно конститутивної теорії — лише факт визнання породжує міжнародну правосуб'єктність держави, тобто ставить в пряму залежність її долю як суб'єкта міжнародного права, перетворює фактичний стан утворення нової держави у юридичний стан.

Згідно декларативної теорії, держава набуває міжнародної правосуб'єктності в силу самого факту свого утворення, незалежно від того, визнають, або не визнають її інші держави, в силу свого суверенітету.

Не слід ці дві теорії діаметрально протиставляти, як це відбувається на сьогодні. А варто розглядати їх як два абсолютно необхідних етапи процесу становлення нової держави. Спочатку безумовно необхідним є сам факт утворення нової держави внаслідок тих або інших внутрішніх процесів, на цій стадії вплив інших держав повинен бути мінімальним, щоб не порушувати принципи, які вже згадувались, зокрема, право націй і народів на самовизначення, принцип невтручання у внутрішні справи держави. Проте, і факт подальшого визнання є абсолютно необхідним, як друга потрібна